

УДК 821.161.2

ББК 83.3(Укр)

ТЕМАТИЧНІ ОБРІЇ ПУБЛІЦИСТИКИ ВОЛОДИМИРА БІРЧАКА (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ГАЗЕТИ “УКРАЇНСЬКЕ СЛОВО”)**С. М. Новак***Дрогобицький державний педагогічний університет ім. Івана Франка
тел. (8-0322-44) 39-33-3*

Уперше в українському літературознавстві на матеріалах газети “Українське слово” окреслено тематичні обрії та розглянуто ідейне спрямування публіцистики Володимира Бірчака 20–40-х років ХХ століття.

Ключові слова: *публіцистична спадщина, псевдоніми, тематичні обрії, проблематика, ідейне спрямування, газетна журналістика.*

Ім’я Володимира Бірчака (1881 – 1952) – прозаїка, одного із фундаторів львівського модерністського літературного угруповання “Молода Муза” (1906 – 1914), доцента Кам’янець-Подільського університету, критика, літературознавця, публіциста, громадського і культурного діяча, педагога, чий життя і творчість головно пов’язані з Галичиною та Закарпаттям, тривалий час було невідоме широкому загалові. Адже це було ім’я звинуваченого в націоналізмі вченого, якого в 1945 році незаконно засудили на 25 років позбавлення волі та в 1952-му замордували в Озерлагу в м. Тайшеті Іркутської області. І лише 1990 року прозаїк був посмертно реабілітований. Весь той час доля В. Бірчака залишалася невідомою. З відновленням незалежності України почали з’являтися окремі згадки про літературну спадщину цієї вельми популярної колісь постаті.

Виявом чи не найяскравішої грані літературного обдарування В. Бірчака став його публіцистичний доробок. За час від 1915 до 1945 року статті талановитого письменника друкували численні газети та журнали Галичини і Закарпаття, в тому числі – “Українське слово” (Ужгород, 1932 – 1938). Значна кількість статей у багатьох тогочасних виданнях – анонімна. На сторінках закарпатських часописів 20 – 40-х років ХХ ст., крім анонімів, зустрічаються прізвища А. Волошина, М. Бращайка, Ю. Бращайка, С. Клочурака, Й. Бойчука, С. Сірополка, М. Островерхи, Д. Дорошенка, В. Дорошенка, О. Скорописа-Йолтуховського, В. Фірцака, І. Рогача та інших. Серед них і В. Бірчак залишив поважну за обсягом і змістом публіцистичну спадщину, яка досі не зібрана повністю і належно не досліджена. Багато анонімних статей, що належать В. Бірчакові, не ідентифіковано. Ми зуміли ідентифікувати лише кілька непідписаних публікацій В. Бірчака. Проте окремі статті назавжди залишаться спадком “безіменних” гранословів. Відновлення повної картини розвитку публіцистичного таланту В. Бірчака бу-

де можливе за умови зібрання і докладного вивчення всього доробку майстра слова. Нині ця робота перебуває на стадії пошуку.

У 1938 році В. Бірчак згадував: “Я працював в Ужгороді вже сьомий рік в редакції “Українського слова”, працював безкорисливо, тому часто мусів був сам виписувати цілі числа, в кожному разі мав поняття про редакційну працю” [6, 13]. Окрім того, публіцистові доводилося “тримати його [часопису. – С.Н.] адміністрацію в руках” так, щоб не мати жодних боргів [6, 14] – адже газета виходила тільки на кошти передплатників, не прислугуюючи ніяким грошовитим політичним силам. Виважена тональність “Українського слова”, його цілеспрямована українськість допомогли “завоювати симпатію читачів та їх матеріальну підтримку, що дозволило часопису з двотижневика почати виходити щотижня” [41, 281]. І в цьому була немала заслуга В. Бірчака. Його публікації відзначалися всебічним вивченням конкретних проблем, належними знаннями пов’язаних із висвітлюваними подіями фактів, влучними ремінісценціями з історико-літературних джерел. До того ж його дописи вигідно вирізнялися добірною українською мовою, легким стилем, гумором чи пекучою сатирою – залежно від проблематики статті. Саме В. Бірчак запровадив у закарпатській періодиці 20 – 40-х років ХХ століття добру традицію регулярного ведення сатирично-гумористичних рубрик. Він вважав великим недоліком, якщо будь-яка газета “загалом не мала фейлетону, а фейлетон конечний, починається до оживлення часопису” [6, 69].

Про значимість праці фейлетоніста писав у газеті “Діло” в 1923 році М. Рудницький. Автор, зокрема, зазначав, що в редакції можна навчитися писати передові статті на актуальну тему, але “в усіх галицьких редакціях, інституціях і шинках не можна навчитися тайни: як писати “малі фейлетони”, в яких можна би торкнутись усіх заборонених, себто найбільше живучих питань нашої дійсності”. Кожен співробітник часопису, зазначав М. Рудницький, мріяв стати фейлетоністом. Бо саме фейлетон є “синонімом свободи критики”, “синонімом незалежності думки та духової потреби глядіти на власні хиби і сміятися з них” [42]. А щодо В. Бірчака, то він був фейлетоністом із Божої ласки і здобув собі заслужене визнання.

Починаючи з 1934 року, сатирична рубрика “Українського слова” мала назву “На коліні”. В ній В. Бірчак виступав переважно під псевдонімом Н. А. Коліні. Але в 11 числі “Свободи” за 1938 рік цей псевдонім брутально розкрив один із її редакторів. Конфлікт було спровоковано “чисто в інтересі національної справи”. Оponent-зздри́сник у статті “Не “на коліні” в недопустимо грубій формі паплюжив не лише особу В. Бірчака, але й справу всього життя педагога-письменника. Наклепник сховався за псевдонімом Молодий Редактор і “безстрашно” наносив удари, вживаючи зневажливі фрази щодо “сивенького писаки “на коліні”. В. Бірчак із честю вийшов із конфліктної ситуації. Він без жодних образ на адресу нападника у відкритому листі до головного редактора “Свободи” А. Волошина попросив розповісти співробітникам цієї газети “хоч тро-

хи про такт та про журналістичну етику!” [24]. Але після інциденту В. Бірчак писав фейлетони вже не в рубриці “На коліні” і без підпису Н. А. Коліні. До кінця існування “Українського слова” цей псевдонім більше не з’являвся на його сторінках. Зникнення улюбленої рубрики стало прикормом фактом для численних шанувальників сатири письменника. Невдовзі “Українське слово” в 47-му числі за 1938 рік вмістило зворушливу “Оду до Н. А. Коліні”, в якій читачі просили “батька Н. А. Коліні” і далі “честь під шкуру заливати” всім, хто того вартує. “Батько” продовжував друкувати свої статті: публіцистичні – без підпису або зі “ситуативним” псевдонімом, а літературно-критичні – під власним прізвищем.

Учень В. Бірчака з Дрогобицької гімназії Л. Луців згадував, що “В. Бірчак був оптимістом” [39, 685]. Це була світоглядна позиція письменника. Про життєствердний настрій свідчать і його публіцистичні твори. У статті “Петро Карманський – історик “Молодої Музи” В. Бірчак того ж 1936 року розповідав про себе: “Ще в мене добрий гумор, ще завжди в мене охота до праці, ще завжди вірю, що служу добрій справі, ще завжди люблю людей. [...] Крім цього в одній з тутешніх редакцій граю роль Галактіона Чіпки, сміюся з дурників, сміюся з мудрагелів. Фантазії мало в те вкладаю, бо життя часто таке смішне, що вистане добре заобсервувати якийсь факт і вміти його описати. Людям подобаються ті речі, часом хвалять, часом знов лають, усяко буває” [8]. Звісно, йшлося про редакцію “Українського слова”. Працюючи там, письменник намагався виховати в читачів жадобу повнокровного життя, вселити оптимізм у всіх, хто оточував майстра слова. Недарма ж він був загальноновизнаним гумористом номер один у Карпатській Україні.

Цілий пласт публіцистики В. Бірчака присвячений проблемам шкільництва. В. Бірчак не лише сам укладав українські підручники, але й пильно стежив за процесом створення навчальних посібників іншими авторами. Нищівної критики з боку педагога зазнав дилетантський підручник з історії Закарпаття С. Ніколава. У фейлетоні “Пишу історію Хуста” [29] Н. А. Коліні заявляє, що візьметься подати історію цього українського міста, бо був у ньому не раз, купався в Тисі, замок бачив зблизька і здалека, в ожеледицю навіть упав на головній вулиці. Персонаж В. Бірчака розмірковує, що цих знань буде досить, аби праця вийшла “строго наукова”, як у Ніколава. Жартуючи таким чином усерйоз, автор вплітає у текст недолугості, повиписувані С. Ніколавом, і відразу ж подає їх спростування, бо “людям, що не знають Ужгорода, треба пояснити...”

Спотворювала мову і викликала плутанину граматики Сабова. Проти її насильницького вивчення В. Бірчак під псевдонімом Н. А. Коліні виступав у фейлетоні “Не хочу, не хочу, не хочу...” [27]. Публіцист наводить трагікомічні ситуації з навчального процесу, які, однак, викликають радше обурення і роздратування, аніж сміх. Така реакція на сучасне прочитання спровокована теперішнім занедбанням державної української мови. Якби українськість запроваджувалася нині так само

фанатично-настирливо, як її досі викорінюють, то за неймовірно короткий час ми мали б національну українську державу з усіма її “атрибутами”: школою, мовою, літературою, культурою, політикою...

Людей, які заради вигоди “стають” то українцями, то “руськими”, переходять з однієї партії в іншу, з одного товариства до наступного, але ніде не хочуть і не вміють жити власною працею, письменник під псевдонімом Н. А. Коліні викриває у фейлетоні “Полазник і облазник”. Автор докладно характеризує тип істоти, яка стала об’єктом сатиричного висміювання. Публіцист закликає відкинути надмірну чемність у поведженні з полазником, що “розпаношився”. В. Бірчак пропонує дати перевертневі рішучу відсіч – “тоді, може, й з полазника вродиться чоловік” [31]. Цій Бірчаківій сатири годі відмовити в актуальності і в наших днях...

Темі перетворення української організації “Руська Центральна Рада” на Закарпатті в “Русскую Центральную Раду” присвячений фейлетон Н. А. Коліні “Авраам роди Ісаака...” У цьому дописі письменник висвітлює існуючу плутанину правописів і насаджування мертвонародженого “карпаторусского языка” [11].

Колючим сарказмом проникнутий фейлетон Н. А. Коліні під назвою “Карпаторусский язык”. Тут автор зі злісною іронією використовує ілюстрації, які живцем бере з часописів, виданих тим “карпаторусским языком”. В. Бірчак виступає від імені “прихильника” згаданої мовної мішанини, де одне слово українське, друге – російське, далі – чеське, а разом усе те “карпаторусское”. У “Дружественному вестнику” фейлетоніст вичитав і таке: “Сіи невыносимы обстоятельства принудили людей до совокупления в самопомощных дружествах” [21]... Сатиричний ефект твору досягає кульмінації в тому епізоді, де В. Бірчак рекомендує подібні “перлини” вивчати у шкільній програмі. Слід зазначити, що автор сатири надзвичайно тонко продумав емоційну тональність твору: не заперечливо-агресивну, а поблажливо-схвальну. Шляхетними “реверансами” в бік очевидного мовного абсурду В. Бірчак зачепив найвищі реєстри саркастичного звучання фейлетону. Цю ж тему боротьби за чистоту рідної мови на українській території Н. А. Коліні продовжував у сатири “Мое?” [25].

Час показав, що настирливості ворогів українства слід віддати належне. Про те, як калічили свідомість українських школярів Закарпаття, навчаючи їх спотвореної граматикою Є. Сабова російської мови, Н. А. Коліні писав і в фейлетоні “Гумага”. Варто згадати, що ідею написання цього фейлетону В. Бірчак виношував досить довго – від часу, коли працював над історичними повістями. Про це довідуємося з листа письменника до А. Крушельницького. У названому посланні В. Бірчак 11 січня 1929 р. зізнався: “...Свербить мене рука на кілька гумористок в роді латинської мови: “бумага і карандаш” – але аж тепер, може, дійду до них. Бач, у мене все багацько всякої праці” [1]. Задум було реалізовано лише у жовтні 1937 року. Адресант у листі не випадково згадує мертву латинську мову – такою ж “мертвотою” віє на школярів від зау-

чування скалічених граматикою Сабова чужих слів у фейлетоні “Гумага”. Маленькі герої сатири тлумачать “гумагу” як синонім до понять “здохлий кіт”, “дурень” і до так званої ненормативної лексики [14].

Пафосом незнищенності української нації пройнятий фейлетон “Великоднє яйце”, опублікований у 14-му числі “Українського слова” за 1934 рік. Скриптор під псевдонімом Н. А. Коліні розмірковує над тим, що свіжі сили, нова інтелігенція, спрагла волі і справедливості, можуть з’явитися завдяки наполегливому вихованню молодого покоління з новим світоглядом, із потребою навчатися, з ідеєю рідної мови в письменстві, ідеями демократизму, релігійної свободи, праці для народу – “зі здорового, свіжого яйця виросте здорове курча”, здатне своєю появою налякати противників українського відродження, які хотіли б несвіже, “русское”, яйце покласти під квочку. Але годі! “...На Підкарпатті воскрес із мертвих народ, засуджений на смерть. Воскрес із мертвих, і на його Великдень прикотилося здорове, свіже українське великоднє яйце”. І це закономірно, вважає автор, бо: “Не тільки яйце, але й усе, що здорове, свіже – любимо. Все, що здорове, свіже, має велику силу, приковує наше серце, збуджує до себе любов. [...] І зерно виходить селянин сіяти й сіє тільки здорове, свіже – бо яка користь, коли б посіяв зігниле – нездорове, старе – несвіже? Не тільки при матеріяльних добрах любимо здорове, свіже яйце, але тим більше при духових”.

Цією ж ідеєю пройнята анонімна передова стаття з нагоди Великодня під заголовком “До обновленого життя!” Вона опублікована в 1942 році в “Українській дійсності”, через вісім років після появи фейлетону “Великоднє яйце”. Провідною думкою анонімного допису є заклик до відновлення в українській державі “здорового зерна гетьманської традиції”. У тексті знаходимо вже висловлювану В. Бірчаком в історичних повістях думку про “смерть” як передумову “воскресіння”: “Ідея мусіла тоді упасти – вмерти, щоб тепер тим сильніше воскреснути – відродитися в серці народу” [5]. Далі у статті автор використовує символічні образи з фейлетону “Великоднє яйце”: “Багато зерна впало в нашу ріллю, і чому досі не зелениться наша нива? Бо не здорове було це зерно! Цвіль чужих ідей заразила в 1918 році наше зерно, й воно не дало плоду. І ніні між здорове, вартісне зерно намішалось багато кукілю ненависти й аморальности, і не буде хліба з такої затроєної ненавистю муки. Здорового зерна, зерна не з чужих нив – а виростлого з рідного поля, з рідних гетьманських традицій прагне український чорнозем. [...] Селянин чистить зерно, призначене на посів, бо тільки здорове зерно дасть здоровий хліб. І українському народові треба зробити у себе порядок з ідеями – викинути спорохнявіле барахло, а задержати тільки здорове зерно” [5]. Поза всяким сумнівом, автором статті “До обновленого життя!” був не хто інший, як В. Бірчак.

Однією з ознак свідомого українця-інтелігента, на думку письменника, було шанобливе ставлення до рідної мови. Усе своє життя невтомний педагог закликав дбати про культуру усного та писемного мовлення, боровся з “язичієм”, безграмотністю, некомпетентністю у всьому. Не

остання роль у просвіті населення Карпатської України належала українським часописам. До їх числа, звісно, входило “Українське слово” – “один з найцікавіших часописів Закарпаття 30-х рр.” ХХ століття [41, 280]. В. Бірчак як редактор цього поважного видання, що “відіграло значну роль в утвердженні самосвідомості українського населення краю, у піднесенні його культури та боротьбі за чистоту української мови” [41, 281], ретельно стежив за виконанням коректорами газет їхніх професійних обов’язків. Із цих “спостережень” викристалізувалася сатира “До коректорів”, традиційно підписана псевдонімом Н. А. Коліні. Об’єктом висміювання стали несумлінні працівники українських видань “Свобода”, “Земля і воля”, “Вперед”, “Українське слово”. Письменник складає щиру “подяку” коректорам, які своїм “недбальством, лінивством та своєю розперезаністю” сіють “перли гумору”. І після важкого трудового дня кожен читач може зняти напругу, прогнати на мить усі клопоти, прочитавши в газеті: “Садіть прищепи в заді” або “Земля хай буде йому зером!” І вже від гучного сміху, пише В. Бірчак, бряжчать шибки у вікнах, і жура втікає з хати. Сатирик “розпікає” нездар, випитуючи, де вони навчилися такого “мистецтва”, “де є той край лінюхів”, з якого вони походять, “де є та криниця”, що з неї черпають “вічно свіжі й свіжі пригорщі гумору”? Завдяки діяльності подібних “фахівців” українські часописи стали лікувати людей від журби і суму власними “дотепами”. За це автор фейлетону безмежно “вдячний” коректорам. Свою “похвалу” В. Бірчак закінчує словами: “Яка шкода, що Ви не корегуєте всі українські книжки на світі. Кільки веселости, кільки гумору пропадає марно, не доходить до людей!” [17].

В. Бірчак вважав, що людина за будь-яких обставин мусить залишатися істотою мислячою, шляхетною. Вихованню ввічливості, порядності, присвячено велику кількість публікацій В. Бірчака, серед них: “Про чемність” [34], “Христос вродився” [37], “Як Шугай Микола хотів змінити своє заняття” [38], “Послідовність” [33].

Наскільки багатолікими у світі є добро і зло, настільки багатогранними можуть бути людські вдачі. У найрізноманітніших ракурсах розглядає В. Бірчак сутність людської натури у своїх фейлетонах. Його твори пройняті турботою про долю українців. Публіцист пропагує відкритість, чесність, доброзичливість у взаєминах між людьми в побуті і в державних установах. Він осуджує, висміює брутальність, бюрократію, тупість, заздрість. Найшкідливішою вважає заздрість, бо вона висотує життєві сили заздрісника, нічого не даючи натомість, породжує бажання чинити зло, підлість, руйнує в її носіїв усе людське. Чималої шкоди завдає суспільству продажність, особливо, коли йдеться про державних чиновників. Ці та інші вади стали об’єктами сатири В. Бірчака. У фейлетоні “Про чемність” автор на “матеріалі” з життя турецького султана переконує читача: “Що не кажи, а таки чемність – то добра, красна річ, така сама потрібна в житті людей, як олій між коліщатками машин”.

У 45-му числі “Українського слова” за 1935 рік у фейлетоні “В день св[ятого] Миколи” Н. А. Коліні оповідає, як до нього прийшов

улюблений святий дітей і дорослих і попросив допомогти роздати закарпатцям подарунки. Н. А. Коліні поміркував і сказав, “що таки найліпше буде розділювати не матеріальні добра, а душевні цінності”. Найбільше, зазначає автор, людям бракує честі. Якби кожній особі дати “по два дека честі”, то не стало би підступу, підлості, продажності і лінивства. Божий угодник готовий був допомогти, але: “Стільки честі, скільки треба для поодиноких людей на Підкарпатській Русі – нема у всіх небесних магазинах...” Цей твір В. Бірчак викликає не сміх, а сум... Гарним стилем написана казка закінчується поразкою добрих намірів посланця з небес і його земного помічника. Письменник ще раз підкреслює, що ніяка стороння сила не зможе змінити людської сутності, якщо сама особистість не докладе до цього праці, не проявить терпеливості і цілеспрямованості.

В. Бірчак вважав необхідним запровадження духу толерантності, гречності у взаєминах між журналістами українських видань. Співробітники часописів мусили позбутися принципу “бий свій свого, щоб чужий боявся”. Цим проблемам В. Бірчак присвятив чимало публікацій. До цього переліку слід віднести фейлетони “Попросив мене до себе наш начальний редактор...” [32], “Совітські журналісти на Підк[арпатській] Русі” [35], статтю “Український дух?” [36].

У фейлетоні “Попросив мене до себе наш начальний редактор...” Н. А. Коліні окреслює завдання, поставлені перед автором малого фейлетону: “Багацько бур’яну в нас, є що полоти. Моє завдання, отже, легке. Але моє завдання й тяжке. Маю голити, але так, щоб не зрізати, і – щоб люди виділи, що голю і – не виділи кого. [...] Маю часом і вирвати зуб, але при тому не можу робити конкуренції дантистам”.

“Українське слово” було незалежним часописом. В. Бірчак умів так вести адміністрацію редакції, щоб не створювати жодних боргів. Дуже важливою для існування газети була вчасна передплата. Цій темі В. Бірчак присвятив статті “Подерте коліно” [30], “Жовтень місяць української книжки й преси” [19] та цілий ряд інших. Ці публікації пройняті думкою, що без коштів ніщо живе не існує – вмирає. Чи то газета, чи то людина... Н. А. Коліні констатує: “...Нинішній чоловік складається з душі і з кишені” [30]. Публіцист дотепно і переконливо промовляє до “душі”, щоб витягнути з її “кишені” гроші на передплату...

Дбаючи про розвиток українського часопису, В. Бірчак боронив його від нападок ворожих москвофільських газет. Чимало статей на цю тему побачили світ без авторового прізвища, решта – під псевдонімом Н. А. Коліні. До останніх належать фейлетони: “Кінський гуляш” [22], “До Америки” [16], “Наш Кирило Кожум’яка” [26], “Дорогому небіжчикові” [18].

Засиллю чужинської більшовицької ідеології Н. А. Коліні протистояв у фейлетонах “Золотенька гусочко!” [20], “Комуністичний рай” [23]. У них автор викривав агітаційну брехню комуністів. Поширенню

згубних ідей сприяла легковажність неосвічених прошарків українського населення Закарпаття.

У численних анонімних статтях велася боротьба з заскоружлістю мислення, тугодумством “русинів”. Війну відмерлим традиціям оголосив Н. А. Коліні у творах “Оселедець” [28], “В гори” [13]. Символом “старих святощів” у цих сатирах виступав твердий знак.

Свіжий струмінь національного відродження привезли з собою в Карпатську Україну галицькі емігранти. Про їхні “битви” за звільнення українців Закарпаття від чужих впливів, про навчання молодого покоління, створення українських підручників і гімназій, про особисті поневіряння у пошуках шматка хліба написано чимало. Бездержавність України таврувала кожного емігранта. Держава покликана захищати своїх громадян, але де ж вона, омріяна українська держава?! Над цим розмірковував у статтях “Давайте емігранта!” [15], ”Про пізнавання людей” [10] В. Бірчак. Йому ж належить серія дописів про видатних діячів Карпатської України. Але своїми публікаціями В. Бірчак виховував повагу і вдячність закарпатців до всіх працівників на українській ниві, незалежно від місця їхнього проживання.

У фейлетоні “Біда з Шевченком” [12] Н. А. Коліні висміює газету “русский народний голос”, яка визнала великого поета “руським”. Автор іронізує: “Ніколи не мріяв... Шевченко про таке високе, таке достойне відзначення! Господи!” Постаті Кобзаря присвячена і стаття “Я не одинокий, є з ким в світі жить!” [9]. У ній В. Бірчак наголошує, що Т. Шевченко дуже добре знав історію, розумів, що “немає сучасности без минувшини”, почував відповідальність “перед тінями героїв”. Маємо навчитися в Т. Шевченка опирати будь-які нові ідеї на історичний досвід людства, щоб не зів’яли вони без “глибшого коріння”, вважав публіцист.

В. Бірчак намагався зафіксувати слід в історії будівництва держави кожного сумлінного працівника. Ще в 1924 році публіцист написав і видав брошуру “Августин Волошин. Єго життя и діяльність”, приурочену до 50-річного ювілею з дня народження і 25-річного – від початку творчої діяльності ювілянта [4].

Неодноразово В. Бірчак писав про О. Духновича [2 і 3]. Публіцист вважав О. Духновича першим педагогом, який “оцінив значіння школи для народа” [7, 93]. Саме Духнович “поставив... завданням свого життя працювати для розвою й піднесення рідного письменства” [7, 89]. Якби навіть О. Духнович нічого більше не написав, окрім свого гимну “Я русин был, есьм и буду”, він як поет “остав би однаково дорогой каждому підкарпатському русинові” [7, 100], зазначав В. Бірчак. Цю поезію він умістив у читанці для І-го класу гімназій. Але своїми поглядами на літературну мову О. Духнович сприяв засиллю російської мови на Закарпатті, “ширив погорду до народньої мови ... й до тих людей, які тою мовою говорили” [7, 104]. Такою була позиція В. Бірчака стосовно відомого діяча Закарпаття. Важливим акцентом у дискусії про творчість

О. Духновича має стати вислів О. Мишанича: “Настав час, коли О. Духновича треба очистити від політичного намулу й належно оцінити його діяльність за те, що він зробив як син свого народу і свого часу, а не баламутити людей балачками про те, що він не зробив і що не міг зробити” [40, 40].

Публіцистика В. Бірчака є свідченням його активної громадянської позиції, причетності до всіх культурних, наукових, суспільно-політичних проявів життя Закарпаття. Жоден публіцист краю не приділяв стільки уваги вихованню молодого покоління, як це робив В. Бірчак. Письменник критикував тугодумство і заскорузлість, відмерлі традиції, розпікав бюрократів, бездарних фінансистів, протистояв наклепам москвофільських часописів. Цьому сприяло запровадження у редактованих ним газетах постійної рубрики “Малий фейлетон”. Публіциста непокоїло все, що компрометувало український лад і служило пропагандою ворожих ідей. В. Бірчак виховував шанобливе ставлення до української мови, грамотності, професіоналізму. Публіцистичний доробок В. Бірчака є також важливим документом доби відродження українського Закарпаття і виявом багатогранного таланту галицького вченого.

Література

1. Бірчак В. Листи до Антона Крушельницького // ЦДІА у Львові. – Ф. 361. – Оп. 1. – Од. зб. 54. – Арк.8.
2. Бірчак В. Александер Духнович: [Біографічна довідка] // Село: Руська читанка / Упор. А.Седлачек. – Ужгород: Карпатія, Мукачево, 1927. – С. 215-219; Друге видання. – Ужгород, 1928. – С. 231-235.
3. Бірчак В. Александер Духнович // Наш рідний край. – 1928. – Ч. 8. – С. 227-230.
4. Бірчак В. Августин Волошин. Єго життя и діяльність. З нагоди ювілею 50-лїтних уродин и 25-лїтнїх праць. – Ужгород, 1924. – Ч. 43. – С. 1-23.
5. [Бірчак В.]. До обновленого життя!: (І смертю смерть поправ...) // Українська дійсність. – 1942. – Чч. 10-11.
6. Бірчак В. Карпатська Україна: Спомини й переживання. – Прага: Нація в поході, 1939. – 91 с.
7. Бірчак В. Літературні стремління Підкарпатської Руси: Репринт. – Ужгород: Карпати, 1993. – 192 с.
8. Бірчак В. Петро Карманський – історик “Молодої Музи” // Назустріч. – 1936. – Ч. 7.
9. Бірчак В. “Я не одинокий, є з ким в світі жити!” // Українська дійсність. – 1941. – Ч. 7.
10. В.Б. Про пізнавання людей // Українська дійсність. – 1942. – Чч. 26-27.
11. Н.А.Коліні. Авраам роди Ісаака...: [Фейлетон] // Українське слово. – 1934. – Ч. 20.
12. Н.А.Коліні. Біда з Шевченком: [Фейлетон] // Українське слово. – 1936. – Ч. 11.

13. Н.А.Коліні. В гори: [Фейлетон] // Українське слово. – 1936. – Ч. 23.
14. Н.А.Коліні. Гумага: [Фейлетон] // Українське слово. – 1937. – Ч. 36.
15. Н.А.Коліні. Давайте емігранта: [Фейлетон] // Українське слово. – 1934. – Ч. 46.
16. Н.А.Коліні. До Америки: [Фейлетон] // Українське слово. – 1934. – Ч. 32.
17. Н.А.Коліні. До коректорів: [Фейлетон] // Українське слово. – 1935. – Ч. 41.
18. Н.А.Коліні. Дорогому небіжчикові: [Фейлетон] // Українське слово. – 1934. – Ч. 42.
19. Н.А.Коліні. Жовтень – місяць української книжки й преси: [Фейлетон] // Українське слово. – 1935. – Ч. 36.
20. Н.А.Коліні. Золотенька гусочко!: [Фейлетон] // Українське слово. – 1935. – Ч. 18.
21. Н.А.Коліні. “Карпаторусській язык”: [Фейлетон] // Українське слово. – 1935. – Ч. 3.
22. Н.А.Коліні. Кінський гуляш: [Фейлетон] // Українське слово. – 1934. – Ч. 7.
23. Н.А.Коліні. Комуністичний рай: [Фейлетон] // Українське слово. – 1935. – Ч. 20.
24. Н.А.Коліні. Лист до Вп.пана дир[ектора] А.Волошина // Українське слово. – 1938. – Ч. 14.
25. Н.А.Коліні. Моє...? : [Фейлетон] // Українське слово. – 1935. – Ч. 30.
26. Н.А.Коліні. Наш Кирило Кожум’яка: [Фейлетон] // Українське слово. – 1934. – Ч. 36.
27. Н.А.Коліні. “Не хочу, не хочу, не хочу!”: [Фейлетон] // Українське слово. – 1938. – Ч. 11.
28. Н.А.Коліні. Оселедець: [Фейлетон] // Українське слово. – 1936. – Ч. 13.
29. Н.А.Коліні. Пишу історію Хуста: [Фейлетон] // Українське слово. – 1934. – Ч. 16.
30. Н.А.Коліні. Подерте коліно: [Фейлетон] // Українське слово. – 1934. – Ч. 9.
31. Н.А.Коліні. Полазник і облазник: [Фейлетон] // Українське слово. – 1934. – Ч. 4.
32. Н.А.Коліні. “Попросив мене до себе наш начальний редактор...” : [Фейлетон] // Українське слово. – 1934. – Ч. 1.
33. Н.А.Коліні. Послідовність: [Фейлетон] // Українське слово. – 1935. – Ч. 5.
34. Н.А.Коліні. Про чемність: [Фейлетон] // Українське слово. – 1935. – Ч. 16.
35. Н.А.Коліні. Совітські журналісти на Підкарпатській Русі: [Фейлетон] // Українське слово. – 1935. – Ч. 34.
36. Н.А.Коліні. Український дух? : [Фейлетон] // Українське слово. – 1938. – Ч. 12.

37. Н.А.Коліні. Христос вродився: [Фейлетон] // Українське слово. – 1935. – Ч. 1.
38. Н.А.Коліні. Як Шугай Микола хотів змінити своє заняття: [Фейлетон] // Українське слово. – 1934. – Ч. 5.
39. Луців Л. Д-р Володимир Бірчак // Дрогобиччина – земля Івана Франка. – Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто, 1973. – Т. 1. – С. 682 – 686.
40. Мушинка М. Розмови з однодумцями: Присвячено світлій пам'яті проф. Олекси Мишанича, д-ра філолог. наук (1933 – 2004). – Пряшів: фундація “Карпати”, 2004. – 158 с.
41. Періодика Західної України 20 – 30-х років ХХ ст.: Матеріали до бібліографії / За ред. М.Романюка. – Львів, 1998. – Т. 1. – 328 с.
42. Рудницький М. Замість малого фейлетону // Діло. – 1923. – Ч. 190.

**THEMATIC HORIZONS OF PUBLICISM OF VLADIMIR
BIRCHAK (ON MATERIALS OF NEWSPAPER THE
"UKRAINIAN WORD")**

S. M. Novac

*Drogobych state pedagogical university named by Ivan Franco
tel. (8-0322-44)3-93-33*

For the first time in the Ukrainian literary criticism on the material of newspaper “Ukrains'ke slovo” thematic horizons and ideological orientation of V. Birchak's publicism of 20 – 40ies of XXth century has been studied.

Key words: *publicistic heritage, pseudonyms, thematic horizons, problematics, ideological orientation.*